

Het broedseizoen 1998 van de Purperreiger in Nederland

Henk van der Kooij

In het vorige jaaroverzicht (Het Vogeljaar 46: 53-57) heb ik mijn grote zorg uitgesproken over de 'veiligheid' van veel purperreigerkolonies. Er zijn door de vestiging van de Vos moerasgebieden als broedgebied minder geschikt tot zelfs ongeschikt geworden voor de Purperreiger. Deze zorg is er nog steeds. Toch moet worden opgemerkt dat 1998 geen slecht jaar voor de Purperreiger is geweest. Het aantal bekende broedparen kwam zelfs voor het eerst sinds 1983 ruim boven de driehonderd uit. Tabel 1 geeft het gebruikelijke overzicht.

Het lijkt wel of het aantal Purperreigers in Friesland steeds moeilijker is vast te stellen. De soort broedt erg versnipperd en dit geldt eigenlijk ook voor de Oude Venen. De kolonie telde slechts vier nesten, terwijl op meer dan 500 m van genoemde kolonie waarschijnlijk nog enkele solitaire paren hebben gebroed (A. Huitema, R. Kleefstra, N. Minnema). Bij Oldeboorn hebben waarschijnlijk 1 à 2 paren enkele kilometerhokken oostelijker dan dat van vorig jaar gebroed. In De Deelen kwamen drie kolonies voor van respectievelijk 1, 1 en 2 nesten (kolonie-afstand conform Van Dijk & Hustings 1996).

Het aantal broedparen in De Deelen en de Rottige Meenthe was de afgelopen jaren waarschijnlijk vrijwel constant.

Over de Kop van Overijssel zijn weinig harde gegevens voorhanden. De indruk van het Zwarte Meer is dat het de Purperreiger niet slecht ging. In 1998 broedde de soort op drie locaties. Eén van naar schatting twee à vijf paren, één van naar schatting > vijf paren. In de derde vestiging werden geen nesten gezien of jongen gevonden (F. de Roder). Het aantal broedparen van De Wieden over de laatste jaren kan worden ge-

	nesttype	1995	1996	1997	1998
Friesland					
Oude Venen	S	7	8	6	4-6
Oldeboorn	R?	1	1	1	1-2
De Deelen	R	3	4	3	4
Rottige Meenthe	R	3	2-3	2	≥ 3
Brandemeer	R	-	0-2	-	-
Overijssel					
De Weerribben	R	10	4-6	4	?
De Wieden	D*	27-35	> 21	20-25	± 30
Zwarte Meer (O.)	R	26	11	0	50
Zwarte Meer (W.)	R	0	7	5-7	≥ 7-10
Noord-Holland					
Naardermeer	R	21	21	32	34
Vijfhoek	R	-	-	1	?
Ankeveense Plassen	R + D	7	5	2	50
Botshol	R	-	-	-	1
Utrecht					
Breukeleveense Plas	D	20	19	18	18
Molenpolder	R + D	3	2	0?	?
Westbroekse Zodden	R + D	4	3-4	0?	?
Kamerikse Nessen	S	-	3	4	3
Zuid-Holland					
Nieuwkoop	S	121-122	127-128	131	130
Ameide	R	32	49	43	51
Kinderdijk	R	(7-8)	(8)	> 12	≥ 35
Leerdam	S	6	10	16	7
Spijk	S/R	3	7	13	9
totaal (afgerond op vijftal)		305	315	295	340

Tabel 1. Overzicht van de kolonies, gerangschikt naar provincie.

+ = broedvogel in onbekend aantal, gesteld op 20-25; 0 = 0 broedparen; () = schatting; R = rietnesttype; D = drijftilnesttype; S = struweelnesttype D* = de meeste nesten behoren tot type D.

Het lijkt wel of het aantal Purperreigers in Friesland steeds moeilijker is vast te stellen. De soort broedt erg versnipperd.
Foto: C.J.A. Wijnaendts.

schat op twintig tot ruim dertig (R. Veldkamp, P.M.Verbij). Het is mogelijk dat de soort in 1998 wat meer voorkwam dan in 1997 het geval was. Tijdgebrek en verspreid broeden in ontoegankelijke moerasgebieden bemoeilijken ook hier het nauwkeurig inventariseren van deze fraaie reigersoort.

In het **Naardermeer** (W.J.R.de Wijs) was er de laatste tijd een lichte toename, die waarschijnlijk het verlaten van de vlak er bij gelegen **Ankeveensche Plassen** verklaart. De Purperreiger kwam hier in 1998 niet meer tot broeden (I. Mes). Het wel of niet broeden in de **Westbroeksche Zodden** en in de **Molenpolder** blijft onduidelijk. Na vele jaren van afwezigheid (in 1985 voor het laatst) kwam er weer een paar tot broeden in de **Botshol**. De tijd zal leren of dit als een incidenteel gebeuren moet worden beschouwd. De kolonie bij de **Breukeleveensche Plas** telde achttien nesten, evenveel als in 1997. Twee nesten lagen iets zuidelijker van de hoofdlocatie in de oeverzone. Het blijft de kolonie slecht gaan. Van zeker elf nesten werden één of meer jongen gepreedeerd.

De drie kolonies in het **Nieuwkoopse plassen-gebied**, De Pot bij Noorden, Koeiensloot in het midden, Oude Vaart in het zuiden, herbergden respectievelijk 61, 42 en 28 nesten. In totaal 130-131: weer een fraai aantal. De vestiging in de vlakbij gelegen **Kamerikse Nessen** groeide niet: drie nesten werden gevonden.

De kolonie bij **Amelde** herbergde meer dan vijftig nesten, 51 jongen werden geringd (R.F. den Breejen, G. Dekker, R. Garskamp, P. Hartog, H.

Manschot, R. Verbeek)

Het drassige rietland van de Hoge Boezem van de Overwaard bij **Kinderdijk** werd door mij op 12 juni doorworsteld. Het aantal nesten was boven verwachting: 35. En het is mogelijk dat nóg niet de hele kolonie werd geteld. De heerlijk pingelende **Baardmannetjes** verhoogden de natte inventarisatievreugde.

Resten nog de kolonies bij **Leerdam** en **Spijk**. In het struweel bij **Leerdam** werden op dezelfde plekken als vorig jaar zeven nesten gevonden. In 1997 was bij **Spijk** het aantal nesten in het Riet vanaf de dijk geschat. De kans van onderschatting is dan echter groot. Dit bleek ook toen op 23 juli 1998 de drassige vegetatie werd betreden middels de sandalenmethode. Negen nesten werden gevonden. De kolonie was op dezelfde plek gesitueerd als in 1997. De drie paren van toen moeten als een minimum worden beschouwd.

Discussie

Tabel 1 laat zien dat het aantal bekende nesten in 1998 ten opzichte van 1997 beduidend hoger lag. Uit tabel 2 blijkt dat met name in de provincie Zuid-Holland het aantal broedparen is toegenomen. In hoeverre mag echter deze conclusie uit genoemde tabellen worden getrokken? Wij bekijken de periode 1995 tot en met 1998.

De Purperreiger broedde in Friesland de laatste jaren met naar schatting gemiddeld veertien paren. Deze paren waren in 1998 verdeeld over minstens zeven kolonies! De stand oogt stabiel. De aantallen van Overijssel zijn zo globaal, dat het niet zinnig is er een conclusie aan te verbind-

Resten van gepeudeerde jongen van de Purperreiger in de kolonie bij Breukeleveen (U.), 17 augustus 1998.

Foto: H. van der Kooij.

den. De ervaring heeft geleerd dat tellingen in het broedseizoen van buiten de kolonie tot veel te lage schattingen van het aantal nesten (kunnen) leiden. De indruk is wel dat zowel in het Zwarte Meer als in De Wieden de aantallen zeker niet kleiner waren dan in het jaar ervoor.

De Noordhollandse en Utrechtse moerasgebieden in en bij de Vechtstreek herbergden een zeer stabiel aantal Purperreigers! De belangrijkste kolonie was die in het Naardermeer. De kolonie aan de Breukeleveense Plas had evenals

in 1997 te kampen met een forse predatie van niet-vliegvlugge jongen.

In Zuid-Holland lag het aantal broedparen in 1998 duidelijk hoger tot zelfs bijna 70% van het landelijke totaal! Als er al sprake was van een landelijke toename in 1998 ten opzichte van 1997 dan komt ze grotendeels voor rekening van deze provincie. Het is echter de vraag of de soort zoveel is toegenomen. In het vorige verslag is al opgemerkt dat de kolonie bij Kinderdijk waarschijnlijk meer nesten heeft gehad dan er in 1997

jaar	1995	1996	1997	1998	gemiddeld	percentage
Friesland	14	16	12	15	14	4
Overijssel	68	44	33	39	46	15
Noord-Holland/Utrecht	55	55	56	56	55	17
Zuid-Holland	170	202	195	232	200	64
totaal (afgerond op vijftal)	305	315	295	340	(315)	100

Tabel 2. De Nederlandse purperreigerkolonies uit de periode 1995/1998 zijn geordend naar provincie of naar streek (Noord-Holland, Utrecht).

broedparen	0/1-1	2-5	6-10	11-25	26-50	> 50	totaal
1994	1	7	2	3	3	1	17
1995	1	5	5	2	3	1	17
1996	1	7	4	3	2	1	18
1997	3	6	3	3	1	1	18
1998	2	2/3	3/5	1/2	3	2	15

Tabel 3. Het aantal broedparen van de Purperreiger in de verscheidene gebieden geordend naar grootteklassen (in 1998 De Weerribben en het Zwarte Meer in twee grootteklassen gezet).

Men kan stellen dat 1998 een goed jaar is geweest voor de Purperreiger. Het aantal broedparen kwam zelfs voor het eerst sinds 1993 ruim boven de driehonderd uit. Tienhovense Plassen, broedplaats Purperreiger in Moerasvaren/Lisdoddevegetatie.

Foto: Bert Bos.

zijn gevonden. Zeer waarschijnlijk is toen slechts een deel van de kolonie geteld. Dit kwam vooral doordat de kolonie pas op 11 juli werd geïnventariseerd. In 1998 vond dit plaats op 12 juni en kon toen een groot deel van de kolonie (of toch helemaal?) worden uitgekamd. Er werden 23 nesten meer gevonden. Ook de kolonie bij Spijk is in 1997 waarschijnlijk onderschat. In beide kolonies samen werden in 1998 29 nesten meer gevonden. Het aantal bekende broedparen bedroeg in 1998 45 meer, zodat 64% van de toename voor rekening komt van de kolonies Kinderdijk en Spijk. Niettemin rest er dan nog altijd een lichte

toename! In ieder geval ging de soort in de Kop van Overijssel niet verder achteruit, deed de kolonie bij Ameide het uitstekend en lag toch ondanks allerlei kritische opmerkingen het werkelijke aantal nesten voor het eerst sinds vele jaren ruim boven de driehonderd. Na 1983 is het aantal bekende broedparen niet meer zo hoog geweest. Een verheugend gegeven.

Dankwoord

Een ieder die zijn of haar steen(tje) heeft bijgedragen aan de realisering van dit totaaloverzicht wordt hartelijk dankgezegd.

Naschrift

Sovon-Nieuws (maart 1999) vermeldt twee kleine nieuwe vestigingen: bij de Veenhoop in Midden-Friesland (twee paren) en in de Vlaamse Kreek in Zeeuwsch-Vlaanderen (1). Het kan zijn dat de broedparen in Friesland al in tabel 1 zijn meegenomen, de exacte locaties van diverse paren zijn (nog) niet bekend. Het broedgeval in Zeeuwsch-Vlaanderen is nieuw en wat de situering betreft landelijk gezien excentriek.

■ H. van der Kooij, Groenendaal 8, 4041 XX Kesteren.

LITERATUUR:

Dijk, A.J. van & F. Hustings (1996): Broedvogelinventarisatie kolonievogels en zeldzame soorten (handleiding Landelijk Soortonderzoek Broedvogels), Sovon, Beek-Ubbergen.

Rectificatie

Op bladzijde 169 van het vorige nummer is de foto van de Waterral gemaakt door de Duitse vogelfotograaf Jürgen Diedrich GDT en niet door Henk Harmsen.

Volgens de schrijver zijn de pootafdrukken op de foto van bladzijde 171 niet van een Waterral. Volgens de auteur zijn de tenen te kort en te diep in het sediment afgedrukt. Zie ter vergelijking de monografie over de Waterral van de auteur op

bladzijde 77 (afbeelding 92). Volgens de fotograaf zijn de prenten echter pertinent van een Waterral welke hij een hele dag vanuit zijn schuilhut heeft kunnen observeren. Volgens de fotograaf is vergissing uitgesloten.

Op bladzijde 162 is in het onderschrift van de kaart een onverklaarbare fout geslopen. Op de kaart is het eiland Cyprus aangeduid met nummer 5 en zijn Eilat, Israël en Jordanië aangeduid met nummer 6.

Red.